

Kemény 100 emlékkonferencia

Budapest Városháza, 2025. november 19.

Demszky Gábor

Zárszó

Megtiszteltetés a számomra, hogy személyes visszaemlékezésre kértek fel. Kemény István nemcsak jeles szociológus volt a számomra, akinek a szegény- és cigány kutatásaiból, azok módszertanából a legtöbbet tanultam, és hasznosítottam saját kutatásaim során, hanem közel egy évtizeden át itt, a Főpolgármesteri Hivatalban, a munkatársam, a kabinetem tagja is volt.

A legfontosabb üzenet, amit munkássága során számomra megfogalmazott, egy mondatban a következő: “A szolidaritás a szabadság legfontosabb és legélettelibb formája, amellyel a szabadság igazságossággá válik.”

A hetvenes évek közepétől Kemény, szegény-, cigány- és munkás vizsgálatain iskoláztam. Akkor, amikor azt a szót, hogy szegény Magyarországon nem lehetett leírni hivatalosan.

Kemény valamikor 1972 táján tartott egy székfoglaló előadást az Akadémián, és ott használta ezt a fogalmat. Ez a tabuszegés volt az elindítója annak, hogy kiseprűzték a magyar szociológiából. 1976-ban Párizsba emigrált.

Amikor 1979-ben először útlevelet kaptam, kétszer is találkoztam vele egy kávéházban, a Boulevard Saint Germain-en. Kutatásai kapcsán az Oscar Lewis által használt “szegénységkultúra” fogalmat ajánlotta a figyelembe. (Sánchez család, Sánchez és gyermekei.) Fontos axióma, figyelmeztetett Kemény, hogy a szegénykultúra reagálás, adaptáció az adott szituációhoz, a szegénységhez, ami nemcsak a fennmaradást biztosítja, ám úgy, ahogy elviselhetővé is teszi a létezést. Amúgy a szegénykultúra nem oka, hanem következménye a szegénységnek.

Kutatásaim kapcsán pedig a mélyinterjú klasszikus használóját Adorno-t, az Autoriter személyiség című könyv szerzőjét ajánlotta a figyelembe, azzal, hogy a mélyinterjú egy teljesen nyitott módszer, ami arra való, hogy a megismert rétegtől, a tudástól haladjunk az ismeretlen irányába.

Volt még egy kérése. Megkérdezte, hogy megszerezném és kijuttatnék-e neki egy terjedelmes kéziratát. Elmondta, hogy hol, kinél található.

Igent mondtam, ám két nap múlva újabb találkát kért, és azt mondta, hogy a kézirat kijuttatása veszedelmes művelet, a határon elkobozhatják, de nem is ez a baj, hanem az, hogy ezzel bajba sodorhatjuk a “postást,” nem éri meg, ne kockáztassunk.

Milyen figyelmes és körültekintő, gondoltam.

Szamizdatban számos a szegénységgel és a második gazdasággal kapcsolatos írását jelentettük meg, ám ez közismert.

Kevésbé ismert az a kötet, amit a kezemben tartok. (lásd következő oldal!)

A hatvanadik születésnapján stílusosan, ebben a szamizdat formában tiszteleg előtte 14 tanítványa. A kötet hat előadást és tanulmányt is tartalmaz, amelyeknek az 1985-ben hatvanadik születésnapját ünneplő Kemény István a szerzője.

Az "Isten éltesse Pista" című kötetet Havas Gábor, Kennedy János és Kozák Gyula szerkesztették.

1992 körül Atkári János javaslatára létrehoztuk a főpolgármesteri kabinetet. Kemény István akkor már Budapesten élt és kutatott. Felkértem, hogy legyen főtanácsadói minőségben a kabinetem tagja, amit örömmel vett és elfogadott. Számtalan előterjesztést véleményezett, rendszeresen részt vett a hétfői kabinet értekezleteken. Jól emlékszem, amikor, georgista felfogásban kifejtette a telekérték-növekmény adó bevezetésének szükségességét.

Nem tartozott a szorosan vett kutatási területéhez, de őt kértem fel a fővárosi közművállalatok privatizációs modelljének kidolgozására is.

A Főgázról, a Vízművekről és a Csatornázási művekről volt szó.

Kemény tíz napot kért és a határidőt tartva három változatot mutatott be nekem.

Ezek közül egyértelműen és hangsúlyosan a kisebbségi részvénycsomag értékesítését plusz menedzsmentjogok biztosítását preferálta. Javaslatát a kabinet, majd a szakbizottság és a Fővárosi Közgyűlés is elfogadta.

Említenék néhányat azok közül, az előterjesztések közül, amelyek a társadalmi szolidaritás jegyében fogantak, és amelyeknek a kidolgozásában, megvitatásában, és értékelésében Kemény István is részt vett. Ilyen volt az iskolatej program, amit az első években Soros György finanszírozott, a díjkompenzációs rendszer, amely lehetővé tette, hogy a rászoruló alacsony jövedelmű családok kevesebbet fizessenek a víz, csatorna és gázszolgáltatásért. Valamint a szociális városrehabilitáció is, amelynek az volt a célja, hogy az alacsonyabb jövedelmek is a felújított városrészben maradhassanak. (Magdolna negyed)

Kemény István törekvése az volt, hogy a szabadság a szolidaritás révén igazságossággal váljon.

Isten éltessen,
Pista!